

QUÈ ÉS LA DEMOCRÀCIA? ESTÀ EN PERILL?

La democràcia és etimològicament el poder del poble. Evidentment, això vol dir molt però alhora molt poc. Necessita qualificacions. A l'Europa de l'Antic Règim el poder estava en mans d'un sobirà per la gràcia de Déu. Hi havia excepcions, ciutats lliures o petits territoris, en els quals les oligarquies proto-burgeses o, en alguns casos, el poble participaven del poder. Ocasionalment, els sobirans havien de negociar amb una noblesa feudal o amb capes burgeses ascendents, que condicionaven i limitaven el poder omnímode del monarca. La Revolució Francesa de 1789 encetà una nova era en la naturalesa del poder a Europa, que assumí i accelerà les experiències de la independència dels Països Baixos al segle XVI, de la revolució anglesa del XVII i sobretot de la independència dels Estats Units del 1776. Les reformes liberals i l'adopció de constitucions que aproximaven el poder al poble es generalitzaren. Però la qüestió era la definició del poble, del *demos*. Durant molt de temps existí el sufragi censatari, en funció del patrimoni, que a més romaní limitat als homes.

Al llarg del segle XIX i del segle XX la lluita per la democràcia fou el combat per eixamplar el sufragi a la totalitat de la població adulta, independentment de l'estatus social o del gènere. Amb el col·lapse dels imperis després de la Primera Guerra Mundial es generalitzaren les repúbliques, basades en la sobirania popular. El segle XX, però, fou també el segle de les dictadures i dels totalitarismes, l'antítesi de la democràcia. Bona part del món extra-europeu, a més, estava sotmesa a la dominació colonial, a l'imperialisme, que es va superar progressivament arran de l'intens procés de descolonització posterior a la Segona Guerra Mundial.

La segona meitat del segle XX fou una època de successives onades de democratització, la més recent i important de les quals ha estat la que arrencà de la caiguda del mur de Berlín el 1989. En teoria la democràcia és l'únic sistema admès i considerat com a legítim. Però això no vol dir que la democràcia haja triomfat incontestablement i de manera plena. Al món abunden les pseudo-democràcies. I en moltes àrees no ha penetrat ni tan sols la idea i el concepte de la democràcia, combatuda com una imposició aliena i occidentalista. Però fins i tot en països que

foren el bressol i el fogar de la democràcia no està gens clar el seu avenir i el seu context afavoridor. Perquè la democràcia és alguna cosa més que eleccions i votacions.

Si adoptem una perspectiva global, hi ha raons per a pensar que la pseudo-democràcia és predominant... amb la qual cosa caldrà lluitar molt encara per fer valdre *el valor universal de la democràcia* tal com és concebuda en la tradició occidental —que és d'on prové— i es troba codificada en els textos legals i constitucionals. L'apel·lació a tradicions nacionals o culturals particulars amaga sempre monopolis restrictius del poder per oligarquies, o per dictadors personals, que marginen la immensa majoria del *demos*. I que en limiten greument els drets i llibertats.

La democràcia, com dèiem, no és només eleccions. És això, sí, però també tota una cultura de respecte i inclusió, de separació de poders, de tolerància, de llibertats i de drets humans. De govern emanat de les urnes, i de respecte a les minories, que no han de ser oprimides ni limitades. És la garantia de drets individuals i de drets col·lectius. És el poder i el govern de la majoria, però no pot ser mai la tirania de la majoria.

La temptació antidemocràtica en nom de l'eficàcia, de la simplificació, de la ignorància del que implica realment una cultura democràtica, les pulsions autoritàries, la regressió constatable a Europa oriental o a Turquia, l'exclusió de determinades categories de la població del procés polític, l'auge de l'extrema dreta xenòfoba i post-feixista, la manipulació de l'opinió a través dels nous mitjans que ofereix la tecnologia, l'espectacularització insensata de la política... la restricció de la democràcia a càrrec d'organismes no elegits i de vocació tecnocràtica, el nou poder dels experts en detriment dels ciutadans, la devaluació de les eleccions, la realitat inquietant de les pseudo-democràcies d'arreu, la manca de respecte —que ens afecta tan de prop— a la voluntat d'un poble que es considera *demos* amb dret a decidir, tot plegat confirma que la lluita per la democràcia en el sentit autèntic i radical del terme és un combat del tot vigent. Que obliga a un compromís sense reserves.

La capacitat de condicionament de la política —començant per la restricció mediàtica de la llibertat d'informació— pels grans poders financers, els criteris devaluadors emanats de l'era Trump, la limitació de llibertats i la repressió, l'existència de presos polítics, el simulacre de democràcia que impera en molts llocs del món, és i ha de ser matèria de reflexió aprofundida i de reactivació política. La democràcia ni va ser un regal, ni està garantida per sempre.